

نظام نامه آموزش های مهارتی افراد دارای معلولیت

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

اردیبهشت ماه 1398

مقدمه:

ماده 1- تعاریف و اصطلاحات

ماده 2- اهداف آموزش کارآموزان دارای معلولیت

ماده 3- راهبردهای آموزش کارآموزان دارای معلولیت

ماده 4- دامنه شمول

ماده 5- تدوین و بازنگری استانداردهای آموزشی

ماده 6- اجرای دوره های آموزشی

ماده 7- فرایند آزمون و ارزشیابی آموزش کارآموزان دارای معلولیت

ماده 8- ویژگی و امتیازات مربیان

ماده 9- مدیریت اطلاعات

ماده 10- رهگیری اشتغال افراد دارای معلولیت

ماده 11- اعضای کمیته راهبری ملی

ماده 12- وظایف کمیته راهبری ملی

ماده 13- اعضای کمیته اجرایی استان

ماده 14- وظایف کمیته اجرایی استان

ماده 15- منابع مالی

ماده 16- اجرای نظام نامه

منابع

از میان آسیب های اجتماعی، مشکل بیکاری برای افراد دارای معلولیت در جامعه بدلیل شرایط خاص ایشان بیشتر از سایر قشرها مشهود است. فقدان وجود مهارتهای مورد نیاز بازار کار، نقش به سزایی در این زمینه ایفا می کند. در کنار بُعد اقتصادی، نقش آموزشهای فنی و حرفه ای در تحولات اجتماعی و فرهنگی به ویژه در رشد و بهبود فرهنگ کار حائز اهمیت است. از جمله نتایج این آموزش ها کاهش سطح بیکاری و تبعات منفی آن، کاهش معضلات اجتماعی، بازسازی و نوسازی امکانات آموزشی، توانمندسازی کارآموزان دارای معلولیت برای زندگی بهتر، افزایش سلامت جسمی و روانی و امید به زندگی، توسعه عرصه های زندگی مانند کار و حرفه، بهبود روابط اجتماعی و مناسبات انسانی می باشد. لذا به منظور موفقیت در امر آموزش، توجه به محتوای آموزشی و انطباق آن با ویژگی های شناختی، حسی، جسمانی و عاطفی این دسته از مهارت آموزان از جایگاه ویژه ای برخوردار است. در همین راستا به جهت هم افزایی ظرفیت و توان دستگاه ها و متولیان این قشر از جامعه و ساماندهی مباحث مرتبط با آموزش های فنی و حرفه ای و براساس تکالیف معین در ماده 14 قانون حمایت از معلولین، نظام نامه آموزش های مهارتی افراد دارای معلولیت به شرح ذیل تدوین گردید.

ماده ۱- تعاریف و اصطلاحات

آموزش:

مجموعه فعالیت های برنامه ریزی شده در چارچوب نظام آموزش افراد دارای معلولیت (آموزش پذیر و قادر به اشتغال در یک فرصت شغلی) با هدف افزایش کیفیت دانش و سطح مهارت، ایجاد و ارتقاء توانایی ها و مهارت های حرفه ای، تقویت و تعالی اعتقادی، معنوی، بصیرتی و اخلاق حرفه ای که به صورت حضوری و مجازی قابلیت اجرا دارد.

آموزشهای خاص (ویژه):

آموزشهای مورد تقاضایی که بنا به عللی مانند فقدان استاندارد یا علل آموزشی- اجرایی مانند کمبود فضا، تجهیزات و منابع انسانی و زمان اجرا درحال حاضر دارای محدودیت هستند ولی امکان واگذاری آنها از طریق برون سپاری آموزشی و علمی به مرجع غیرسازمانی با فرض امکان نظارت کیفی برای این نوع آموزشها فراهم باشد و می توان آنرا

در کارگاه‌های آموزشی مراکز دولتی و یا آموزشگاه‌های فنی و حرفه ای آزاد و خارج از آنها با استفاده از تجهیزات و امکانات خط تولید و بنگاه‌های اقتصادی اجرا نمود.

استاندارد شغل:

مشخصات شایستگی‌ها و توانمندی‌های مورد نیاز برای عملکرد موثر در محیط کار را گویند در بعضی از موارد استاندارد حرفه‌ای نیز گفته می‌شود.

استاندارد آموزش مهارت به افراد دارای معلولیت:

نقشه‌ی یادگیری برای رسیدن به شایستگی‌های موجود در استاندارد شغل ویژه‌ی افراد دارای معلولیت که توسط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور با همکاری و مشارکت بهره برداران حقیقی و حقوقی تهیه می‌شود.

ارزشیابی:

یک فرآیند نظام مند جمع آوری تحلیل و تفسیر اطلاعات برای قضاوت در مورد میزان مهارت افراد و در نهایت تصمیم‌گیری و اقدام عملی در مورد پدیده بررسی شده می‌باشد.

شایستگی:

توانایی انجام کار در محیط‌ها و شرایط گوناگون به طور موثر و کارا برابر استاندارد.

دانش:

حداقل مجموعه‌ای از معلومات نظری و توانمندی‌های ذهنی لازم برای رسیدن به یک شایستگی یا توانایی که می‌تواند شامل علوم پایه (ریاضی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی)، تکنولوژی و زبان فنی باشد.

مهارت:

حداقل هماهنگی بین ذهن و جسم برای رسیدن به یک توانمندی یا شایستگی. معمولاً به مهارت‌های عملی ارجاع می‌شود.

نگرش:

مجموعه ای از رفتارهای عاطفی که برای شایستگی در یک کار مورد نیاز است و شامل مهارت های غیرفنی و اخلاق حرفه ای می باشد.

ایمنی:

مواردی است که عدم یا انجام ندادن صحیح آن موجب بروز حوادث و خطرات در محیط کار می شود.

نیازسنجی آموزشی:

فرآیند نظام مند برای تعیین اهداف، شناسایی فاصله بین وضع موجود کارآموزان دارای معلولیت و اهداف مهارت آموزی به آنها بوده و نهایتاً تعیین اولویت ها برای تنظیم برنامه آموزش است.

خدمات آموزشی:

آن دسته از حمایت هایی که از طریق سیاستگذاری با رویکرد اثربخش آموزشی برای جامعه هدف صورت می گیرد.

فرد یا کارآموز دارای معلولیت:

شخصی است که با تایید سازمان بهزیستی کشور با انواع معلولیت ها در اثر اختلال و آسیب جسمی، حسی (بینایی، شنوایی)، ذهنی، روانی و یا توام، با محدودیت قابل توجه و مستمر در فعالیتهای روزمره زندگی و مشارکت اجتماعی، مواجه می باشد (قانون حمایت از حقوق معلولان).

مرکز آموزشی:

مرکز آموزشی یا مرکز حرفه آموزی افراد دارای معلولیت، فضای آموزشی شامل کارگاه های آموزشی، کلاس ها، آزمایشگاه، فضای اداری و امکانات جانبی است که بر اساس ضوابط و مقررات ارتقاء مهارت و تخصص برای کارگران شاغل و یا ایجاد مهارت در افراد متقاضی کار فاقد مهارت و یا کم مهارت متناسب با وضعیت جسمانی جامعه هدف بهسازی و ایجاد شده است و مدیریت آن مراکز توسط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور صورت می گیرد.

آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای آزاد:

منظور مؤسسات کارآموزی موضوع ماده 13 قانون کارآموزی مصوب اردیبهشت ماه 1349 می‌باشد که توسط بخش خصوصی ایجاد شده و در این آموزشگاه‌ها یک یا چند حرفه براساس مجوز و تحت نظارت آموزشی سازمان آموزش و فنی و حرفه‌ای کشور؛ آموزش داده می‌شود.

بنگاه اقتصادی:

واحد اقتصادی است که در تولید کالا یا خدمت فعالیت می‌کند، اعم از آن که دارای شخصیت حقوقی یا حقیقی باشد.

ماده 2- اهداف آموزش کارآموزان دارای معلولیت

- هدف کلی:

افزایش اشتغال پذیری و ایفای نقش اجتماعی افراد دارای معلولیت از طریق دستیابی به مهارت‌های کسب و کار

- اهداف جزئی:

ارتقای مهارت‌های فنی و حرفه‌ای کارآموزان دارای معلولیت

ارتقاء اثر بخشی و کارآیی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ویژه کارآموزان دارای معلولیت

ماده 3- راهبردهای آموزش کارآموزان دارای معلولیت

- ایجاد نگرش راهبردی، نظام مند و همسوسازی برنامه‌های توانمندسازی معلولین
- تمرکز بر آموزش‌های مهارتی کوتاه مدت کاربردی با توجه به نیازهای بالقوه کارآموزان دارای معلولیت و متناسب با نیاز بازار کار حال و آینده
- استفاده از منابع و ظرفیت‌های درون و برون سازمانی
- توجه بر رویکردها، مدل‌ها، روش‌ها، فناوری‌ها و تکنیک‌های نوین یادگیری مهارت

ماده 4- دامنه شمول

متقاضیان کارآموزی دارای معلولیت که قادر به حضور در بنگاه های اقتصادی برای کسب یک فرصت شغلی بوده و با دارا بودن شرایط احراز آن فرصت شغلی توانایی انجام آن فعالیت های مرتبط با شغل موضوع کارآموزی را داشته باشند.

ماده 5- تدوین و بازنگری استانداردهای آموزشی

به منظور بهره مندی متقاضیان کارآموزی دارای معلولیت از آموزش های فنی و حرفه ای برای کسب یک فرصت شغلی، سازمان لازمست متناسب با توانایی انجام آن فعالیت ها برای این گروه نسبت به بازنگری و یا تدوین استانداردها و شایستگی های شغلی برنامه ریزی لازم را داشته باشند. این اقدامات شامل:

✓ شناسایی استانداردهای جهانی ویژه افراد دارای معلولیت

✓ شناسایی مشاغل مناسب و مرتبط با افراد دارای معلولیت

✓ تجزیه و تحلیل مشاغل و تدوین و بازنگری استانداردهای آموزشی افراد دارای معلولیت

✓ بازنگری استانداردهای آموزشی موجود با رویکرد آموزش به افراد دارای معلولیت

می باشد. کلیه فعالیت های مربوط به این ماده بصورت مشترک توسط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور و سازمان بهزیستی کشور انجام خواهد شد.

ماده 6- فرآیند اجرای دوره های آموزشی

- ارایه مشاوره های تخصصی به معلولین و اطلاع از علایق و تمایلات شغلی ایشان و تایید امکان ورود آنها به مشاغل شناسایی شده (متناسب با توانمندیها، علایق و فرصت های شغلی) توسط اداره بهزیستی شهرستان و معرفی افراد دارای معلولیت اشتغال پذیر و متقاضی مهارت آموزی به مراکز آموزش فنی و حرفه ای.

- ارایه مشاوره و هدایت آموزشی حضوری (متناسب با فرصت های مهارت آموزی) در مراکز آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور و یا بصورت غیرحضوری (الکترونیکی)

- اخذ کد پیگیری از سامانه پورتال سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور
 - ثبت نام در مراکز آموزشی دولتی یا آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد
 - اجرای دوره مهارت آموزی و کسب مهارت توسط فراگیر دارای معلولیت و انجام تمرین های اجرایی حین آموزش با کمک مربی کارگاه براساس استانداردهای تعریف شده ی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور
 - تایید مربی درخصوص حضور کارآموز در دوره، حصول توانایی های مشخص شده در استاندارد یا سرفصل های آموزش مبتنی بر شغل و شایستگی و صدور گواهی حضور در دوره و یا معرفی به آزمون پایان دوره
- * برای آموزش های خاص و ویژه صرفاً با ارزشیابی تکوینی حین دوره، گواهی حضور در دوره ارایه می شود.

ماده 7- فرآیند آزمون و ارزشیابی آموزش کارآموزان دارای معلولیت

- ✓ معرفی کارآموز واجد شرایط و آموزش دیده توسط مربی برای شرکت در آزمون از طریق سامانه پورتال جامع سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور، براساس ضوابط و مقررات مربوط.
- ✓ تامین شرایط اخذ آزمون های نظری و عملی با توجه به ویژگی افراد جامعه هدف توسط سازمان
- ✓ تامین ملزومات آزمون های عملی و پروژه ها
- ✓ انجام فرایند آزمون (کتبی و عملی) براساس دستورالعمل نحوه ارزشیابی استانداردهای ویژه افراد دارای معلولیت
- ✓ صدور گواهینامه برای مهارت آموزان جامعه هدف براساس ضوابط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

ماده 8- ویژگی و امتیازات مربیان

با توجه به شرایط خاص افراد دارای معلولیت، محدودیت های محیطی - فیزیکی برای یادگیری و امر آموزش، توجه به منابع و امکانات آموزشی ویژه برای ایشان از جمله ایمنی، سهولت استفاده از تجهیزات و امکانات، محیط و فضاهای آموزشی، کوتاهی زمان و ساعات آموزش مستمر روزانه، ویژگی های مربی و کمک مربی، تهیه دستورالعمل مربیان برای این گروه هدف با تعیین اهداف و برنامه ها و رعایت استانداردهای مربی گری سازمان آموزش فنی و حرفه ای و

با در نظر گرفتن استانداردهای پرداخت، پاداش و مشوق هایی مانند تعیین سختی کار در این زمینه و دارا بودن ویژگی های خاص مانند گذراندن دوره های روان شناسی و یادگیری نوع برخورد مناسب با افراد دارای معلولیت ضروری می باشد .

- در صورت وجود بیشتر از 4 کارآموز از افراد دارای معلولیت در یک دوره آموزشی می توان از یک نفر کمک مربی در کارگاه آموزشی بهره مند شد.

تبصره: سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور در شناسایی و انتخاب مربیان توانمند برای ارایه آموزش های مهارتی به افراد دارای معلولیت در واحدهایی که تحت پوشش دیگر سازمان ها و یا سمن ها فعالیت می نمایند، همکاری می کند.

ماده 9- مدیریت اطلاعات

با مشارکت دستگاه های متولی امور افراد دارای معلولیت (سازمان بهزیستی کشور، سازمان آموزش پرورش استثنایی کشور، سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور و سمن ها و خیرین و) موارد ذیل به منظور مدیریت اطلاعات پی گیری می شود:

- ✓ طراحی و استقرار بانک های اطلاعاتی اختصاصی مشتمل بر تقاضاسنجی، آموزش، آزمون، رهگیری اثربخشی مهارت آموزی به معلولین با مشارکت دستگاه های متولی امور افراد دارای معلولیت
- ✓ ثبت اطلاعات افراد معرفی شده از سوی نهادها و یا دستگاه های مرتبط در سامانه های مشخص
- ✓ برقراری ارتباط اطلاعات بانک های موجود با بانک های اطلاعاتی سایر نهادها و دستگاه های مربوطه
- ✓ تنظیم گزارشات و تجزیه و تحلیل وضعیت موجود

ماده 10- رهگیری اشتغال افراد دارای معلولیت

- ✓ رهگیری اشتغال افراد دارای معلولیت واجد مهارت توسط اداره بهزیستی شهرستان با مشارکت مرکز آموزش فنی و حرفه ای و سایر ذی نفعان، انجام می شود.
- ✓ گزارشات فصلی از میزان اشتغال معلولین دارای مهارت و اثربخشی آموزش های فنی و حرفه ای توسط سازمان بهزیستی تهیه می شود.

ماده 11- اعضای کمیته راهبری ملی

- ✓ معاون آموزش سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور (رئیس کمیته)
- ✓ معاون توان بخشی سازمان بهزیستی کشور (دبیر کمیته)
- ✓ معاون آموزش و توان بخشی سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
- ✓ معاون سازمان امور اجتماعی وزارت کشور
- ✓ نماینده معاونت رفاه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ✓ نماینده معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ✓ رئیس دبیرخانه اشتغال و کارآفرینی بهزیستی کشور
- ✓ نماینده سازمان صدا و سیما
- ✓ 3 نفر از افراد صاحب نظر و خیره در امور مرتبط با افراد دارای معلولیت به تشخیص کمیته راهبری ملی (عضو مدعو)
- ✓ 1 نفر نماینده بخش خصوصی معرفی شده از سوی سازمان بهزیستی
- ✓ 1 نفر نماینده بخش خصوصی معرفی شده از سوی وزارت کشور
- ✓ 1 نفر نماینده بخش خصوصی معرفی شده از سوی کانون انجمن های صنفی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد

ماده 12- وظایف کمیته راهبری ملی

- ✓ تعیین، راهبرد، سیاست و تدوین برنامه های کلان در جهت تکمیل و افزایش ظرفیت مهارت آموزی در جوامع هدف دارای معلولیت
- ✓ چابک سازی فرایند تصمیم سازی در حوزه های مرتبط با معلولین با بهره گیری از ظرفیت بدنه کارشناسی سازمان های ارائه دهنده خدمات به این افراد
- ✓ ایجاد تمهیدات برای تحقق و پیاده سازی اهداف نظام نامه
- ✓ برنامه ریزی جهت توسعه تعاملات اثربخش حوزه مهارت آموزی و جامعه
- ✓ پیش بینی، برآورد و تامین اعتبارات مورد نیاز برای برنامه های اجرایی و کمک هزینهی آموزشی افراد دارای معلولیت

- ✓ تعیین کمیته های تخصصی و تشریح وظایف کمیته ها
 - ✓ تدوین برنامه ها به منظور جلب مشارکت بخش غیر دولتی جهت اجرای بهینه برنامه های اجرایی
 - ✓ رصد و پایش فعالیت های آموزش مهارتی برای افراد دارای معلولیت
 - ✓ بررسی و تحلیل گزارش های مرتبط با فرایند مدیریت آموزش
 - ✓ برنامه ریزی برای حمایت و تسهیل گری ایجاد فرصت های شغلی و کسب و کار و درآمد زایی افراد دارای معلولیت
- مهارت آموخته

ماده 13- اعضای کمیته اجرایی استان

- ✓ معاون سیاسی، امنیتی و اجتماعی استاندار (رئیس کمیته)
- ✓ مدیر کل آموزش فنی و حرفه ای استان (دبیر کمیته)
- ✓ مدیر کل بهزیستی استان
- ✓ رئیس اداره آموزش و پرورش استثنایی استان
- ✓ نماینده اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان
- ✓ نماینده اتاق اصناف استان
- ✓ معاون صدا و سیما استان
- ✓ رئیس کانون انجمن صنفی آموزشگاههای فنی و حرفه ای آزاد استان
- ✓ دو نفر از افراد صاحب نظر و خبره و فعال اجتماعی در امور افراد دارای معلولیت (عضو مدعو)

ماده 14- وظایف کمیته اجرایی استان

- ✓ برآورد و تامین بودجه استانی برای اجرای نظام نامه و کمک هزینه آموزش افراد دارای معلولیت
- ✓ تعیین سیاست های تشویقی برای مراکز آموزش فنی و حرفه ای به معلولان و مهارت آموزان در فرآیند اجرای نظام نامه

- ✓ بررسی نیاز بنگاه های اقتصادی به منابع انسانی و شناسایی رسته های اولویت دار مشاغل و استاندارد سازی دوره های آموزشی ویژه افراد دارای معلولیت
 - ✓ برنامه ریزی برای تدوین استانداردهای شغل / شایستگی افراد دارای معلولیت و پیشنهاد حرفه های آموزشی مجازی برای اجرا با در نظر گرفتن اولویت مشاغل مورد نیاز استان
 - ✓ شناسایی ظرفیت های آموزشی در مراکز دولتی و غیردولتی و پیشنهاد میزان تعهدات آموزشی جهت تصویب توسط کمیته راهبری ملی بصورت سالانه
 - ✓ نظارت بر اجرای صحیح نظام نامه و ارایه گزارش فصلی (سه ماهه) به کمیته راهبری ملی و سایر مراجع
 - ✓ تبلیغات و ارائه طرح در سطح استان از طریق رسانه ها (صدا و سیما، روزنامه ها و.....)
 - ✓ برنامه ریزی برای تامین ملزومات و مناسب سازی محیط های آموزشی به منظور اجرای آموزش (فضا، تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی، سمیلا تورها، ابزار، مربی و کمک مربی، ارائه خدمات مشاوره ای، ممیزی منابع آموزشی، محتوای آموزشی و ...)
 - ✓ برنامه ریزی برای اجرای آزمون و تعیین صلاحیت حرفه ای و تحویل گواهینامه مهارت به مهارت آموزان
 - ✓ برنامه ریزی برای رهگیری اشتغال و پیگیری و رصد اثربخشی مهارت آموزی افراد دارای معلولیت
 - ✓ برنامه ریزی جهت تهیه بانک اطلاعاتی مربیان و کارآموزان ویژه افراد دارای معلولیت
 - ✓ برنامه ریزی جهت تربیت مربی ویژه افراد دارای معلولیت
 - ✓ برنامه ریزی برای حمایت و تسهیل گری ایجاد فرصت های شغلی و کسب و کار و درآمد زایی افراد دارای معلولیت
- مهارت آموخته

ماده 15- منابع مالی

با توجه به موارد ذکر شده در ماده 14 قانون حمایت از حقوق معلولان، منابع مالی مورد نیاز متناسب با برآورد و پیش بینی های سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور جهت اجرای نظام نامه پس از تخصیص و ابلاغ اعتبار از سوی مراجع قانونی و سازمان برنامه و بودجه کشور که در قوانین بودجه سالیانه در ردیف بودجه ای مشخص شده است، از طریق سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور تامین و هزینه خواهد شد.

لازمست جلب مشارکت خیرین و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی با هماهنگی سازمان بهزیستی کشور، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور، کمیته امداد، هلال احمر و سایر دستگاه ها و نهادهای مرتبط به عنوان کمک هزینه آموزشی برای مهارت آموزی افراد دارای معلولیت، هزینه شود.

ماده 16- اجرای نظام نامه

با توجه به رسالت سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور به عنوان متولی آموزش های مهارتی، مسئولیت اجرا به عهده ی این سازمان می باشد. لازم به ذکر است کلیه دستگاهها و نهادهایی که در امر معلولان دخالت موثر دارند با همکاری و تعامل با سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور در تمامی زمینه های مرتبط با آموزش افراد دارای معلولیت براساس نظام نامه تلاش نموده و در اجرای فرایند آموزش به افراد دارای معلولیت با اخذ مجوز فعالیت از این سازمان، اقدام نمایند.

این نظام نامه در 16 ماده و یک تبصره در تاریخ 1398/05/07 به تصویب رسیده و طی نامه شماره 92127 مورخ 1398/05/20 ابلاغ شده و لازم الاجرا می باشد.

منابع :

- آیین نامه نحوه تشکیل و اداره آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد مصوب 1385
- اساسنامه سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
- قانون حمایت از حقوق معلولان
- ویکی پدیا (اینترنت)
- رضا وطن دوست ، مسئولیت پذیری و مسئولیت گریزی، قابل دسترس به آدرس:
- <http://irmeta.com/meta/b428/t7200/>